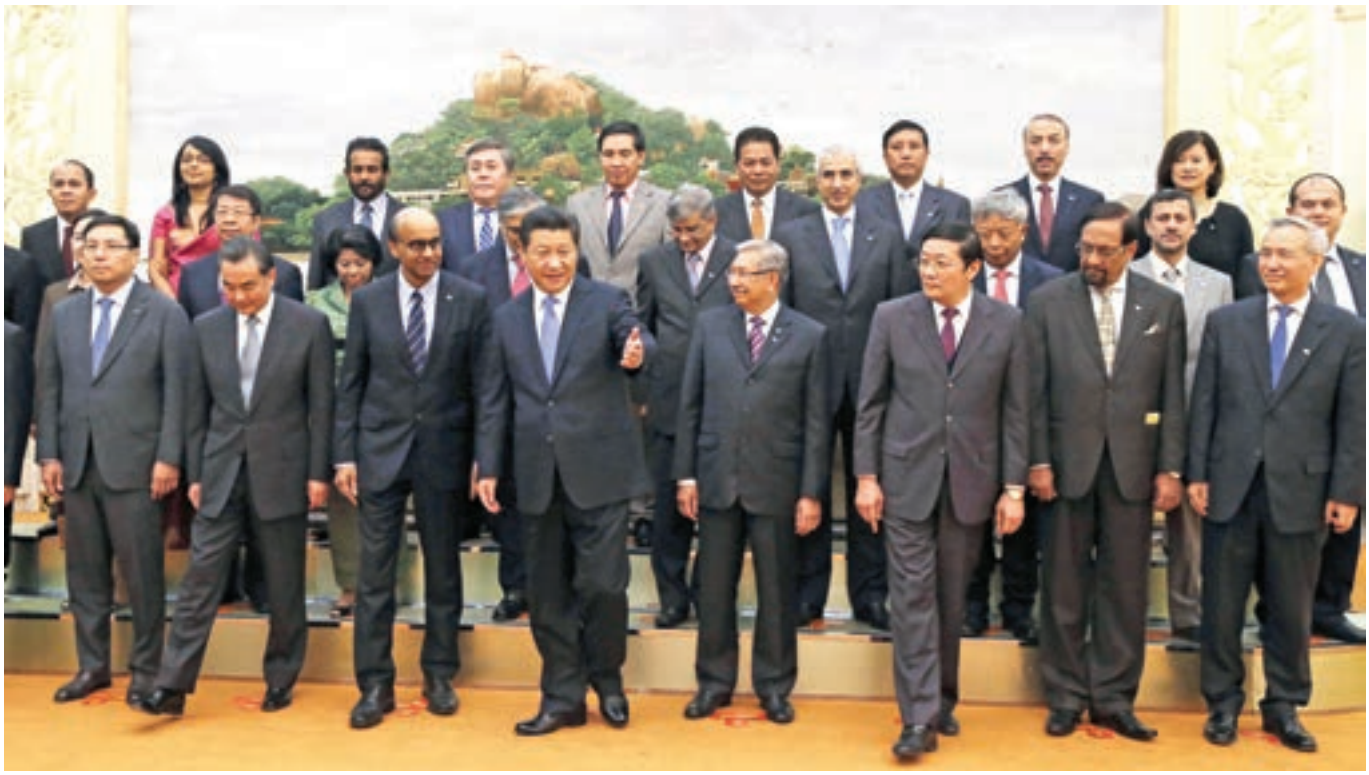
ASYA **ALTYAPI YATIRIM BANKASI** KURULMASININ AVANTAJLARI

Gülder DEMİR
TOBB Ekonomik Forum Dergisi/Editör
gulder.demir@dunya.com

Çin ve BRICS ülkeleri tarafından kurulan Asya Yatırım Bankası, Dünya Para Fonu ve Dünya Bankası'na karşı bir alternatif olarak görülüyor. **Çin'in kuruluş sermayesinin 50 milyar dolarlık kısmını karşılamayı taahhüt ettiği bankanın** toplam sermayesinin 100 milyar dolar olması ve 2015 sonunda faaliyetlerine başlaması hedefleniyor.

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping 24 Ekim 2014 tarihinde Pekin'de Büyük Halk Salonu'nda AIIB'in 21 kurucu üyesi ülkelerin devlet başkanlarıyla aile fotoğrafı çektirdi.

Çin ve BRICS ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) öncülüğünde kurulma çalışmaları sürdürülen Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın (The Asian Infrastructure Investment Bank/AIIB) kurucu üye sayısı, 57'ye yükseldi. Çin Maliye Bakanlığı internet sitesinde yer alan açıklamaya göre AIIB için yapılan kurucu üyelik başvuru süreci 15 Nisan 2015 itibarıyla sona erdi. AIIB'in kurucu üyeleri ise şu ülkelerden oluşuyor:

Çin, Türkiye, Fransa, Almanya, Bangladeş, Brunei, Kamboçya, Hindistan, Endonezya, İtalya, Ürdün, Kazakistan, Kuveyt, Kırgızistan, Laos, Lüksemburg, Malezya, Maldivler, Malta, Moğolistan, Myanmar, Nepal, Yeni Zelanda, Umman, Pakistan, Filipinler, Katar, Suudi Arabistan, Singapur, Sri Lanka, İsviçre, Tacikistan, Tayland, Birleşik Arap Emirlikleri, İngiltere, Özbekistan, Vietnam, İran, İspanya, Güney Kore, Hollanda, Brezilya, Gürcistan, Avusturya, Finlandiya, Danimarka, Avusturalya, Rusya, Mısır, Norveç, İsveç, İsrail, Güney Afrika, Azerbaycan, İzlanda, Portekiz ve Polonya.

Tayvan ve Kuzey Kore'nin üyelik başvuruları kabul edilmemişti. Asya Altyapı Yatırım Bankası'na Japonya ile ABD ise üyelik başvurusunda bulunmadı.

Çin Maliye Bakan Yardımcısı Shi Yaobin, bankanın kurucu üyelerinin 37'sinin Asya'dan, 20'sinin ise Asya dışındaki ülkelerden olduğunu açıkladı. Shi, açık ve kapsayıcı bir banka olarak gelecek dönemlerde de üyeler arasında istişarelerle yeni üye almaya devam edeceklerini belirtti. Banka kurucu üyelerinin nisan sonunda Pekin'de, mayıs sonunda da Singapur'da bir araya geleceklerini ifade eden Shi, söz konusu bankanın yönetim taslağının haziran sonu gelmeden imzalanacağını kaydetti.

Ekonomistler tarafından, Asya Altyapı ve Yatırım Bankası, Çin'in küresel ekonomide oluşmaya başlayan ağırlığının tipik bir göstergesi olarak yorumlanıyor. ABD'nin engelleme çalışmalarına rağmen bu bankaya kurucu ortak olmak için çok sayıda Asya ülkesiyle, önemli sayıda Avrupa ve Latin Amerika ülkesinin katılması, Çin açısından büyük bir diplomatik başarı olarak değerlendiriliyor. Çin'in kuruluş sermayesinin 50 milyar dolarlık kısmını karşılamayı taahhüt ettiği bankanın toplam sermayesinin 100 milyar dolar olması ve 2015 sonunda faaliyetlerine başlaması hedefleniyor.

ASYA ALTYAPI YATIRIM BANKASI OLUŞUM SÜRECİ

Çin, günümüze üç ayrı işbirliği platformu oluşturma çabasını sürdürüyor. Bunlardan birincisi, merkezi Şanghay'da olacak BRICS Kalkınma Bankası. İkincisi ise tasarım aşamasında bulunan Şanghay İşbirliği Örgütü (SCO) Kalkınma Bankası. Üçüncüsü de, Çin Devlet Başakanı Şi Jinping'in 2014 yılının ekim ayında yaptığı Güneydoğu Asya gezisi sırasında AIIB'in kurulmasını dile getirdi.

Aslında 2 Mayıs 2014'te Çin maliye Bakanı Lou Jiwei, Kazakistan'ın başkenti Astana'da AIIB hazırlıkları için düzenlenen bakanlar toplantısında katıldı. Toplantının diğer katılımcıları arasında 10'u Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) üyesi

15 ülkeden Laos, Kamboçya, Myanmar, Tayland, Vietnam, Malezya, Singapur, Brunei, Filipinler, Endonezya, Kazakistan, Kore Cumhuriyeti, Moğolistan, Pakistan ve Sri Lanka'nın maliye bakanları bulunuyordu.

2010 ile 2020 arasında Asya'nın gelişmekte olan ekonomilerinin 4,1 trilyon enerji kaynakları, 2,5 trilyon ulaşım, 1,1 trilyon iletişim, 400 milyar su ve çevre sağlığı olmak üzere 10 trilyon dolar değerinde altyapı yatırımına ihtiyacı olacağına dikkat çekilen toplantıda katılımcılar, Çin ile Kore Cumhuriyeti'nin ticari işbirliklerine dayanan projelerinin yanı sıra mali işbirliği platformunun zorunluluğu üzerine görüş birliğine varıldı.

Ağustos 2014 itibarıyla, dört tur süren müzakerelerin ardından, 20 ülke AIIB'nin kurucu üyesi olmaya hazırdı. AIIB'nin kurucu üyelerinden dokuzu yani Çin Kore Cumhuriyeti, Tayland, Vietnam, Malezya, Singapur, Brunei, Filipinler ve Endonezya aynı zamanda Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) üyesi ülkeler arasında yer alıyordu. Ancak ABD ve bazı APEC üyelerinin Trans Pasifik Ortaklık Anlaşması'nı (TTP) imzalaması sonrasında APEC içinde işbirliklerinde bir orantısızlık gözlemleniyordu. AIIB'nin başlangıçta 16 kurucu üyesinden bazıları son yıllarda ciddi sermaye sıkıntısı yaşayan geri kalmış ülkeler olması ve bu durumun ihtiyaç duyulan altyapı projelerine girişimlerini de imkânsız kılıyordu. Bu açıdan bakıldığında AIIB kurulması, Çin ve çeşitli APEC ülkeleri açısından hayati bir önem taşıyor. Dolayısıyla AIIB'nin kurulmasının bir APEC mali işbirliği platformunun oluşmasında katkıda bulunacağı öngörülüyor. Böylece APEC içinde ticari ve mali işbirliğinin dengeli gelişmesinin sağlanacağı varsayılıyor. Ayrıca AIIB, zengin ülkelerin ya da APEC üyelerinin bölgesel ekonomik işbirliğine öncülük yaptığı genel trendi değiştirebilir ve daha az gelişmiş ülkeler APEC'ten en fazla faydayı elde edebilir.

AIIB'İN MALİ İŞBİRİLİĞİ AÇISINDA ÖNEMİ

Asya Kalkınma Bankası (ADB) son yıllarda gelişmekte olan Asya ülkelerinin ekonomik ilerlemesini hızlandırmak ve altyapı inşasına ivme kazandırmak açısından önemli aşamalar kaydettiği görülüyor. Buna rağmen Asya'nın gelişmekte olan ülkelerinin fiili ihtiyaçları söz konusu olduğunda ADB hedeflere ulaşmakta yetersiz kaldığı ve APEC içinde işbirliği dengesini sağlayamadığı görülüyordu. ADB'nin verilerinde, Asya'nın 2020 yılına kadar altyapı inşasına yılda 800 milyar dolar harcaması gerektiği, ancak ADB ise bir yıl içinde verebileceği toplam kredinin 10 milyar dolar olacağı belirtiliyor. Bu da AIIB'nin Asyalı gelişmekte olan ülkeler için yeni bir finansman kaynağı olacağını gösteriyor.

Yine ADB, Asyalı ülkelere hizmet vermesine rağmen hissedar yapısı oldukça karmaşık bir durum arz ediyor. ABD, Japonya, Avusturalya ve Yeni Zelanda'nın ADB'nin hissedarları arasında bulunduğu ve toplam oy haklarının %50,6 olduğu görülüyor. Çin'in ADB'deki hissesi %6,429 iken oy hakkı ise sadece %5,442. Rakamlardan da anlaşılacağı üzere Çin'in ne hisse oranı ne de oy hakkı ülkenin ekonomik statüsünü yansıtmıyor. Mevcut yapılanmada ABD'nin başını çektiği gelişmiş ülkeler hâlâ temel aktör olmayı sürdürüyor. Dolayısıyla Çin'in AIIB'i kurma önerisi, Asya'nın altyapı inşasına yeni bir seçenek sunma yönündeki arayıştan kaynaklanıyor. Ve Çin kısaca şunu yapıyor: "Rezervlerimde biriken parayı sadece ülkem için değil, bunu dünya halklarının gelişimi içinde kullanacağım. Bankanın yönetimi için ise şöyle deniliyor, "adalet, hakkaniyet ve açıklık."

AIIB kurulduğunda kaçınılmaz olarak ABD ile rekabet edecek ve hatta Dünya Bankası'nın statüsü için bile bir meydan okuma söz konusu oluyor. Bu durum ABD'yi ve Dünya Bankası'nı dünyanın çok sayıda gelişmekte olan ülkelerin taleplerine odaklanmalarına neden olabilir.

Çin 4 trilyon dolarla dünyanın en yüksek döviz rezervine sahip ülkesi. Kore Cumhuriyeti ve Singapur'un da hatırı sayılır bir döviz rezervi var. Bu durum AIIB'nin kuruluşu için gerekli sermaye fonlarını garantiye alıyor. Banka'nın kayıtlı sermayede "abone sistemi"ni uygulayacağı belirtiliyor. Buna göre başlangıç aşamasında üye ülkelerin sadece yatırımlarının %20'si kadar katkıda bulunması gerekiyor.

AIIB'İN TÜRKİYE AÇISINDAN ÖNEMİ

Türkiye kurucu üyesi olduğu AIIB'de enerjisini ve kaynaklarını etkili bir şekilde değerlendirirse, Türk reel sektörü için de bir alan açılır. Çünkü AIIB, şirketler için proje finansmanı sağlayacağı için Türkiye kurucu üye olarak şirketler de buraya kanalize olur. Böylece Türkiye de yeni imkânlar, yatırım alanları bulabilir. Önemli olan Türkiye'nin AIIB'e buna etkin bir şekilde katılımı.

Yine Türkiye'nin Dönem Başkanlığı'nı yürüttüğü G20 gündeminde yer alan ve B20'nin önemli bir başlığı da altyapı yatırımları vasıtasıyla ülkelerin ekonomilerini canlandırması. Bu noktada hemen akla Asya'yı boydan boya geçecek İpek Yolu projesi geliyor. İpek Yolu projesinin Türkiye olmadan gerçekleşmesi son derece zor. Türkiye'nin gündeminde olan İpek Yolu projesi AIIB aracılığıyla daha bir öne çıkabilir, ancak Türkiye'nin AIIB içinde aktif bir üstlenmesi koşuluyla.